

Деновиве го шетам мојот драг пријател од Франција низ главниот град на државава, покажувајќи му го она што сите добро го знаеме, вешто избегнувајќи ги непријатните места, архитектонските чудовишта во општо упропастената метропола, кој тоа не е во никаква смисла на зборот. Секогаш кога се наоѓам во таква авантура повторно се навраќам на темата како е можно еден навидум убав град со исклучителна местоположба, покрај една прекрасна река, да се упропасти до оваа мерка. Вообичаено го избирам стариот град правејќи ја речиси истата маршрута, а тоа е пеш преку Камениот мост до Даутпашиниот амам, потоа низ живописната Стара скопска чаршија, до Капан-ан понатаму до Чифте амамот, Сули-ан, Куршумли-ан, потоа малку на Битпазар, па нагоре накај Мустафа-пашината џамија, завршувајќи во црквата "Свети Спас", покрај прекрасниот иконостас и гробот на Гоце Делчев. Патеката не е само пријатна туку за мене е возбудлива, затоа што ми ги враќа спомените за едно не така одамна минато време во кое имав среќа да живеам.

Пријателот од Франција нормално е воодушевен, сè туку нешто прашува, врти некаков мал туристички водич на француски јазик, во кој педантно е запишано сè. Нè пречекува вообичаена атмосфера, многу Албанки забрадени во шамиите и во мантилите, го симнуваат погледот со своите убави очи, лицата им се заруменети од неподносливата жештина. Нè поздравува и по некое албанско знаме, фирмите напишани на албански јазик. Веќе на половина од нашата прошетка пријателот прашува кои се луѓето што живеат овде, дали се тие истите оние од другата страна на реката затоа што очигледно забележал дека тоа не е истиот народ. Прашањето ме погоди до срце, па во моментот ми беше тешко да одговорам затоа што одговорот мошне добро го знам и длабоко во мене еднострано не го прифаќам. Да, навистина постои разлика, навидум сите сме исти, но не е така. Објаснувам дека убавината

Нинослав ИВАНОВСКИ

“

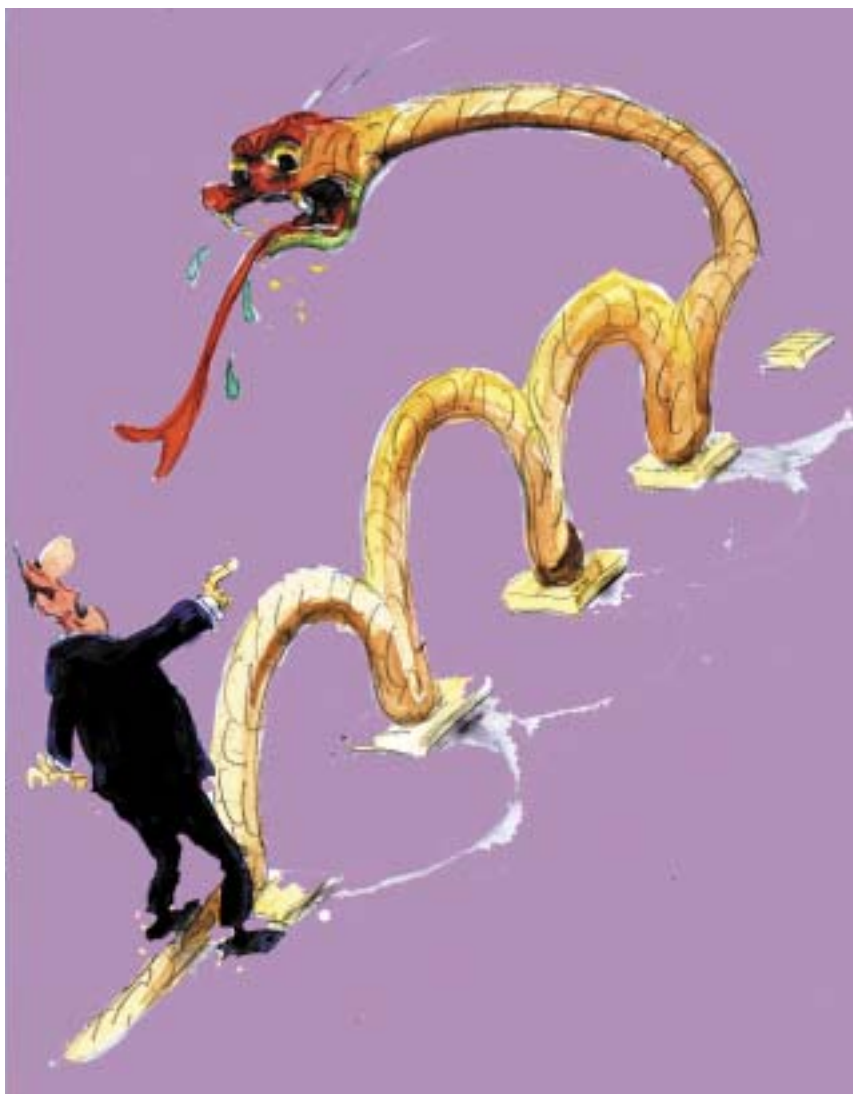
*Poka` i na
del a a ne na
zborovi !*

”

RES NON VERBA

е во разликите, нешто околу слободата и демократијата, специфичноста на Балканот, но како да не сум многу убедлив. Како да му објаснам дека Старата скопска чаршија одамна не е онаа која јас ја паметам додека како дете одев кај тетка

"БАГД

ми низ убавото Пајко маало, местото каде што се роди и се развиваше скопската граѓанска класа? Тогашната чаршија, преполна со убавите македонски занаети, жива во колоритот насликан од големите класични македонски сликари, скопската трговска берза, еснафот.

За момент ми се враќаат сеќавањата на шапкарот Санде, берберот Никола и ташнарот Сане Начови, мојот тетин стакларот Бошко, саатчиите, казанџиите, лимарите, кувенџиите, чевларите, папуџиите, златарите, велосипетџиите, пекарите, сарачите, кожарите, слаткарите, терзиите, содаџиите, ташнарите, ткајачите, јорганџиите, малите питорескни кафанчиња, живиот македонски скопски јазик, кој свонеше низ сокаците. Како да му објаснам дека од оваа страна на реката

својата чаршија, како и зошто убавите македонски занаети се заменија со евтини продавници, каде се продаваат пластика и "бофл" стока, најчесто од Турција, и каде што спокојно и незапирливо тече свонливиот албански јазик? Инаку, левиот брег на Вардар отсекогаш бил возбудлив за сите граѓани на Скопје. Таму беа старите цркви и џамии, стариот скопски театар, Еврејското маало, Битпазар и старото кино "Братство", убавите куќи со огромни дворови и асфалтирани патеки, бунарите и чардаците, капиџиците, уличните чешми со свежа вода, парковите, амамите, пајтоните... Под Камениот мост на Вардар се капеа најголемите пливачи во Скопје, скокаа од столбовите на мостот во реката која тука прави вистински вртлози, се пени и шу-

Нарачувам чај за двајцата, барам да биде појак и да биде послужен во мали крушковидни стаклени чаши. Се растрча вредното Албанче, донесе чај, онаков што ти ги отвора очите ширум, атмосферата се опушта, веќе не му пречиме никому, пријателот се успокојува. Сепак, ми вели да излеземе и да одиме онаму од другата страна на Вардар, но мене не ми се оди затоа што чувствувам дека веќе премногу луѓе се отидени и дека од таквите заминувања едноставно нема враќање. Доаѓа и постариот Албанец, нешто како газда, го поканувам да седне со нас. Инаку, тоа е еден од оние добронамерни и драги луѓе, какви што ги паметам од времето на моето детство. Зборува убав скопски дијалект. Го прашувам зошто во чаршијата нема Македонци, зошто таа навечер по 19 часот е пуста, дали го памети времето кога овде вриеше од народ, кога во летните вечери сите скопјани доаѓаа на студено пиво и на кебапчиња, кога кафулето на Панта беше елитен дел во градот каде се собираа најубавите девојки... Го прашувам долго, а прашањата ми доаѓаат постојано, а добро знам дека тој нема да ми одговори затоа што во времето во кое живееме на таквите прашања едноставно нема одговор.

Излегуваме, оставајќи го "Багдад кафе", а потоа полека и чаршијата. Молчиме. Нè испраќа и газдата со поглед надолу. Одиме полека кон "нашиот" дел на градот преку мостот. Мостовите се направени да врзуваат два брега, два живота, две генерации, две љубови. Скопските мостови дефинитивно ја означуваат поделбата на нашиот главен град, која е сурова и, за жал, безнадежно конечна. Очигледно времето на делбите длабоко забраздило во нашето секојдневие. Дали е тоа некаква насилничка политика или е нормален тек на настаните, дел од севкупната деструктивна атмосфера на целокупниот регион, не знам. Но, едно е сигурно. Едноставно, премногу едноставно гледаме како се случува тоа пред нашите очи. Ниту има некој сила ниту доблест да направи нешто овој незапирлив процес да се стопира. Во општата примитивна политика во која се гледаат само личниот интерес и сопствената благосостојба, нема апсолутно никаков благороден мотив нешто да се измени. Затоа и прошетките по Старата скопска чаршија ќе станат вистинска реткост, тогаш кога ќе треба некому од странство нешто да му се покаже. Не треба воопшто да нè изненади кога во блиска иднина за тоа ќе мораме да побараме и нечија дозвола. Во меѓувреме, некакви други мостови ќе означат полека и поделба на целата земја. Попусто се лажеме дека тоа не е така, дека иднината ќе донесе сепак нешто друго. Ако иднина воопшто има!

АДКАФЕ"

ЗА МОМЕНТ МИ СЕ ВРАЌААТ СЕЌАВАЊАТА НА ШАПКАРОТ САНДЕ, БЕРБЕРОТ НИКОЛА И ТАШНАРОТ САНЕ НАЧОВИ, МОЈОТ ТЕТИН СТАКЛАРОТ БОШКО, СААТЧИИТЕ, КАЗАНЏИИТЕ, ЛИМАРИТЕ, КУВЕНЏИИТЕ, ПАПУЏИИТЕ, ЗЛАТАРИТЕ, ВЕЛОСИПЕТЏИИТЕ, ПЕКАРИТЕ, САРАЧИТЕ, КОЖАРИТЕ, СЛАТКАРИТЕ, ТАШНАРИТЕ, ЈОРГАНЏИИТЕ, МАЛИТЕ ПИТОРЕСКИ КАФАНЧИЊА, ЖИВИОТ МАКЕДОНСКИ СКОПСКИ ЈАЗИК, КОЈ СВОНЕСЕ НИЗ СОКАЦИТЕ. КАКО ДА МУ ОБЈАСНАМ ДЕКА ОД ОВАА СТРАНА НА РЕКАТА МАКЕДОНЦИ И МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ИМА СÈ ПОМАЛКУ...? КАКО ДА ОБЈАСНАМ ШТО ТОА СЕ СЛУЧИ ШТО ГРАДОТ СКОПЈЕ СЕ ПОДЕЛИ ВАКА БРУТАЛНО НА ЛЕВ И НА ДЕСЕН БРЕГ И ЗОШТО ЗА МЛАДИТЕ СКОПЈАНИ ОД МАКЕДОНСКО ПОТЕКЛО ОВОЈ ДЕЛ НА ГРАДОТ НЕ ПОСТОИ?

Македонци и македонски јазик има сè помалку и покрај тоа што мојата пријателка, заменичката на министерот за култура, Мелпомени Корнети, веќе бојадиса со живописни бои неколку објекти во знак на ревитализација на чаршијата? За жал, ниту чаршијата се ревитализира ниту, пак, овој невешт молерај промени нешто. Како да објаснам што се случува, тоа што градот Скопје се подели вака брутално, на лев и на десен брег, и зошто за младите скопјани од македонско потекло овој дел на градот не постои? Зарем не е природно тој да биде елитен дел на градот, место кое се чува со почит и пиетет, место на среќавања, излегувања, атрактивни објекти онака како што тоа е во европските метрополи и, какви што се, Монмартр во Париз, Старо Мјасто во Варшава, Плака во Атина, Горњи Град во Загреб, Мала Страна во Прага и многу други? Како да објаснам каде отидоа Македонците од

ми, дива е и опасна.

Нашата прошетка задолжително го подразбира и скопскиот Безистен со живописните тесни улички. Во 90-тите години, едно од малкуте последни посетени места во градот беше и "Багдад кафе", едно пријатно рокенрол кафуле, место за дружење на млади и помалку откачени луѓе, секогаш со пријатна музика. Името го доби според култниот филм на Перси Адлон и подоцна серијал, "Багдад кафе". Влегувам со мојот пријател во некогашното "Багдад кафе", сега обична, типично албанска чајџилница, за момент ги чувствувам непријатните погледи на моите сограѓани Албанци, седнати на неколкуте маси, и го провлекувам пријателот во полутемницата. Веќе според природата на моето битие, кое одбива секакви неприродни поделби, не се чувствувам непријатно и покрај тоа што погледот на мојот пријател е полн со недоверба и неспокојство.